

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1997/22

Karar Sayısı : 1997/44

Karar Günü : 8.4.1997

R.G. Tarih-Sayı :26.04.1998-23324

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Safranbolu Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 17.2.1926 günlü, 743 sayılı "Türk Kanunu Medenisi"nin 4.5.1988 günlü, 3444 sayılı Yasa ile değişik 134. maddesinin son fıkrasının, Anayasa'nın 2., 10., 41. ve 138. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Şiddetli geçimsizlik nedeniyle açılan boşanma davasının reddedilip kesinleşmesinden üç yıl geçtikten sonra açılan yeni davada Mahkeme, Türk Kanunu Medenisi'nin değişik 134. maddesinin son fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına vararak iptal istemiyle doğrudan başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

Türk Kanunu Medenisi'nin 134. maddesinin iptali istenilen son fıkrası şöyledir:

Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç yıl geçmesi halinde, her ne sebeple olursa olsun müşterek hayat yeniden kurulamamışsa eşlerden birinin talebi üzerine boşanmaya karar verilir."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

İtiraz başvurusunda dayanılan Anayasa kuralları şunlardır:

1- "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2- "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

3- "MADDE 41.- Aile, Türk toplumunun temelidir.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar."

4- "MADDE 138.- Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görölmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.

Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Yekta Güngör ÖZDEN, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Samia AKBULUT, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Lütfi F. TUNCEL ve Fulya KANTARCIOĞLU'nun katılmalarıyla 14.2.1997 günü yapılan ilk inceleme toplantısında; dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

V- ESASIN İNCELENMESİ

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, itiraz konusu Yasa kuralı ile dayanan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşölüp düşünöldü :

Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

İtiraz konusu kural, Türk Kanunu Medenisi'nin 3444 sayılı Yasa'nın 4. maddesi ile değişik "Evlilik birliğinin sarsılması veya müşterek hayatın yeniden kurulamaması" başlıklı 134. maddesinin son fıkrasında yer almaktadır. Fıkroda; "Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç yıl geçmesi halinde her ne sebeple olursa olsun müşterek hayat yeniden kurulamamışsa eşlerden birinin talebi üzerine boşanmaya karar verilir" denilmektedir. Göröldüğü gibi, "müşterek hayatın yeniden kurulamaması" sebebine dayanarak boşanma davası açabilmek için kusur koşulu aranmamaktadır. Mahkeme, itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 2., 10., 41. ve 138. maddelerine aykırılığını ileri sürmüştür.

A- Anayasa'nın 41. Maddesi Yönünden İnceleme

Anayasa'nın "Ailenin korunması" başlıklı 41. maddesinde, aile Türk toplumunun, temeli sayılmış; Devletin, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli önlemleri alacağı ve örgütleri kuracağı belirtilmiş, böylece aile kurumu anayasal güvenceye bağlanmışır. Maddenin gerekçesinde de, "... ailenin korunması fikrinin herşeyden

önce Medenî Yasa anlamında evliliklerin kurulmasını kolaylaştırmak olduğu şüphesizdir... Millet hayatı bakımında aile kutsal bir temeldir. Bu nedenle, Devlet ailenin refahını ve huzurunu koruyacaktır" denilmektedir.

Medenî Yasa'da yapılan değişiklik sonucu, itiraz konusu kurala göre, herhangi bir boşanma nedenine dayanmak suretiyle açılan davanın reddedilip kesinleşmesinden başlayarak üç yıl içerisinde eşlerin evlilik birliğini devam ettirmek amacıyla bir araya gelmemeleri durumunda eşlerin her birine boşanma davası açma hakkı tanınmaktadır.

Aile hukukundaki yeni görüşlere göre Yasa'da belirlenen süre kadar, eşler ayrı yaşamış ve bir araya gelememişlerse, evlilik birliğinin tekrar kurulamayacak ölçüde sarsılmış olduğu kabul edilir. Kimi ülkeler, yasalarında 1974 yılından başlayarak ayrılık sürelerini bir ile on yıl kabul ederek bu yönde değişikliklere gitmişlerdir.

Zaman içinde değişen toplumsal gereksinimleri karşılamak, kişi ve toplum yararının zorunlu kıldığı düzenlemeleri yapmak, toplumdaki değişikliklere koşut olarak bu yönde alınan önlemleri güçlendiren, geliştiren, etkilerini daha çok artıran ya da tam tersine bunları hafifleten veya tümüyle ortadan kaldıran işlemlerde bulunmak yetkisi, Yasakoyucunun görevidir.

İtiraz konusu kuralla, boşanmaya karar verilebilmesi için, eşlerden birinin evlilik birliğini devam ettirmeme kararında olması, boşanma davasının reddinden sonra üç yıl bir araya gelmemeleri koşulları getirilmiştir. Reddedilip kesinleşen bir boşanma davasından sonra eşlerin bir araya gelmemeleri için öngörülen üç yıllık süre Yasakoyucunun takdir alanına girmektedir. Üç yıllık sürenin geçmesine karşın eşlerin bir araya gelememesi ve evlilik birliğini sürdürememeleri durumunda, aile birliğinin korunması yönünden kişisel ve toplumsal bir zararın varlığından söz edilemez. Bu nedenle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 41. maddesine aykırı görülmemiştir.

B- Anayasa'nın 138. Maddesi Yönünden İnceleme

Mahkeme, itiraz konusu kuralın, Anayasa'da yargıca tanınan takdir hakkını ortadan kaldırarak Anayasa'nın 138. maddesine aykırılık oluşturduğunu ileri sürmüştür.

Anayasa'nın 138. maddesinin ilk fıkrasında: "Hakimler görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler" denilmektedir. Hakimlerin görevlerine ilişkin bağımsızlık, adaletin her türlü, etki, baskı, yönlendirme ve kuşkudan uzak dağıtılacağı yolundaki güven ve inancı yerleştirmektir. Bu kuralda, hakimlerin endişe ve çekinme duymadan, Anayasa, kanunlar, tüzükler, yönetmelikler gibi her türlü yazılı ve yazılı olmayan teamülî hukuk kuralları çerçevesinde delilleri serbestçe takdir edip vicdanî kanaatlerine göre karar vermesi öngörülmüştür.

Yargıcın takdir hakkı, yasada öngörülen koşullarla sınırlıdır. Boşanma kararının gerekçesinde belirtildiği gibi, boşanma konusunda bir süre belirlenmiş olması, bu sürenin ve öbür koşulların gerçekleşmiş olması durumunda hâkimin boşanmaya hükmetmesi, onun delillerin takdiri konusundaki yetkisinin sınırlanması anlamına gelmez. Bu nedenle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 138. maddesine aykırı görülmemiştir.

C- Anayasa'nın 2. ve 10. Maddeleri Yönünden İnceleme

Mahkeme, itiraz konusu kuralın fırsat eşitliğini bozduğu için Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılık oluşturduğunu ileri sürmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Hukuk devleti, yönetilenlere hukuk güvencesi sağlar. Bu bağlamda Yasakoyucu sosyal yaşamı düzenlemek için kamu yararı amacı ile kimi kurallar koyabilir. Anayasa'nın 10. maddesinde de eşitlik ilkesi tanımlanmıştır. Bu ilkeye göre "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." Anayasa Mahkemesi'nin kararlarında, eşitlik ilkesi yorumlanırken "aynı hukuksal durumda olan kişilerin aynı kurallara, değişik hukuksal durumda olanların ise değişik kurallara bağlı tutulmasının eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmayacağı" belirtilmiştir.

İtiraz konusu kural, sosyal devletteki gelişime ve değişime koşut olarak ve hukuk devleti esasını göz önüne alarak boşanma sebeplerine bir ekleme yapmıştır. Bu kuralın herhangi bir sınıf, zümre ya da grup veya kişiler için ayrıcalık getirdiği düşünülemez. Çünkü aynı hukukî sebebe dayanarak boşanmak isteyen herkes için bu kural uygulanacaktır. Bu nedenle itiraz konusu kural, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı görülmemiştir.

VI- SONUÇ

17.2.1926 günlü, 743 sayılı "Türk Kanunu Medenisi"nin 3444 sayılı Yasa ile değişik 134. maddesinin son fıkrasının, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Yekta Güngör ÖZDEN ile Fulya KANTARCIOĞLU'nun karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 8.4.1997 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye	Üye	Üye
Mustafa BUMİN	Ali HÜNER	Lütfi F. TUNCEL
Üye		Üye
Mustafa YAKUPOĞLU		Fulya KANTARCIOĞLU

Esas Sayısı : 1997/22
Karar Sayısı : 1997/44

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1997/22

Karar Sayısı : 1997/44

Anayasa Mahkemesi'nin 8.4.1997 günlü, Esas 1996/47, Karar 1997/43 sayılı kararında kullandığımız karşıoy gerekçesini, konu aynı olduğundan bu karar için de yineliyoruz. 8.4.1997

Başkan
Yekta Güngör ÖZDEN

Üye
Fulya KANTARCIOĞLU